

**– Samarbejds-
trangen i
Norden er
en vældig
menneskelig
drivkraft.**

Sanne Kofod Olsen,
dansk kunstchef
i Sverige for 400
medarbejdere og
1600 studerende.

Side 18

Velkommen til 1000 nye medlemmer – og fornyet styrke

I forbindelse med Foreningen NORDENs jubilæum 2019 gennemførte vi en medlemskampagne, hvor nye medlemmer kunne få et års gratis medlemskab. Nu har de nye gratismedlemmer fra 2019 fået deres kontingentopkrævning, og 1000 af dem - hvilket svarer til 70 pct. - har betalt deres medlemskontingent for 2020. Det er vi jublende glade for. Det giver vores forening yderligere styrke til at kæmpe for 'Meget mere Norden'.

Vi har senest opfordret de nordiske regeringer til at lave en sundhedsunion, hvilket fremgik af min leder i forrige nummer af Nordiske. De nordiske statsministres målsætning om, at Norden skal være verdens mest integrerede region, kunne få et ganske markant løft, hvis vores ambition bliver til virkelighed.

Og der bliver lyttet, når Foreningen NORDEN udtaler sig.

Netop i disse dage ser de nordiske sundhedsministre nærmere på, hvordan det nordiske samarbejde om håndtering af corona-krisen og potentielle fremtidige sundhedskriser kan styrkes. Ministrene er enige om fremover at have et fælles nordisk fokus på forsyningssikkerhed, f.eks. når det handler om lægemidler, men også mere bredt inden for hele sundhedsområdet er der ønske om mere samarbejde.

Næste initiativ fra vores side vil blive et langt stærkere nordisk samarbejde om søberedskab, både redningstjeneste og miljøberedskab i vores fælles hav.

Med den yderligere folkelige opbakning bag foreningen med nye medlemmer står foreningen endnu bedre rustet til at blive hørt, når den overordnede nordiske politik skal lægges.

Flere medlemmer er lig 'Meget mere Norden'.

Marion Pedersen
Landsformand

NORDISKE

Foreningen NORDEN

Vandkunsten 12,
1467 København K.
Telefon: 35 42 63 25,
mail: landskontoret@foreningen-Norden.dk,
www.foreningen-norden.dk

Landsformand: Marion Pedersen, kst.
Generalsekretær: Peter Jon Larsen

Protektor:

Hendes Majestæt
Dronning Margrethe II

NORDISKE – foreningens magasin

Redaktion: Esben Ørberg,
ansvarshavende redaktør,
Telefon: 27 25 80 40,
redaktion@foreningen-norden.dk.

Grafisk tilrettelæggelse:

Pia Alø Visser, Rosendahls a/s.

Annoncesalg:

Rosendahl Mediaservice,
Niels Hass, nh@rosendahls.dk,
Telefon: 76 10 11 56.

NORDISKE udkommer i januar, april,
juni og oktober.

Næste nummer udkommer den
15. januar 2021.

ISSN: 0901-4950.

Tryk: Rosendahls a/s.

Forsidefoto: Johan Wingborg.

Medlemskab: Du bliver medlem for 295,-
om året, 390,- for en husstand, 195,- for
pensionist og 240,- for pensionistpar.

Skriv til os. Se vores adresse til venstre
her på siden. Eller meld dig direkte ind:
**[www.foreningen-norden.dk/
medlemsformer-og-kontingenter/](http://www.foreningen-norden.dk/medlemsformer-og-kontingenter/)**

Connie Hedegaard har forladt politik to gange:

Hun var den første store grønne politiker

Mød et menneske for hvem bæredygtighed var den store agenda, længe før andre politikere blev grønne. Interview med tidligere EU-kommissær og minister for nordiske anliggender, Connie Hedegaard, om corona-konsekvenserne og Nordens uforløste evne til at trække på samme hammel ude i verden.

Ingen kan påstå, at corona har gjort noget godt i sig selv, men Connie Hedegaard kan alligevel se nogle positive tendenser, som er opstået i kølvandet på corona-epidemien. Især når det gælder den grønne omstilling, som den tidligere EU-klimakommissær stadig ser som sit livs vigtigste projekt.

- En af tendenserne er genopdagelsen af faglig viden og respekt for ekspertise. Med Trump og hans *fake news* var vi ved at køre af sporet, men så, bum, kom coronavirus og bredte sig med lynets hast verden over. Pludselig var det åbenlyst, at forskerne er vigtige, at nogen faktisk ved noget. Læren af corona-krisen er, at det står mere klart end nogensinde, at det er alt for dyrt at ignorere eksperternes advarsler. Måske kan den erkendelse gavne klimadebatten.

- På europæisk plan har vi set, at klimaudfordringen blev taget mere alvorligt, da EU-lederne i juli vedtog planen 'Green Recovery', som handler om, at når vi genrejser økonomien, så skal det gøres grønt. Vi skal være hurtigere til at udveksle viden og erfaringer om skovbrande, vandløb og forskellige varslinger.

'Do no harm' – som mindstemål

- Der er nu udbredt enighed om, at vi skal blive bedre til at tage ved lære og indtænke klimaet i alle sammenhænge. 30 pct. af både budgettet og genopretningspakkerne skal øremærkes til klimatiltag, mens resten ikke må bruges på en måde, der

Connie Hedegaard: - EU har allerede prioriteret den grønne omstilling langt højere. Nu mangler vi også, at det nordiske fællesskab markerer sig.

Foto: Thomas Lekfeldt, Ritzau Scanpix.

strider imod klimamålene. Vi kalder det for 'do no harm', fordi det indebærer, at vi som minimum ikke må bringe os længere væk fra Parismålene. Alle lande skal konstant overveje, om man bidrager til at løse problemet eller om det bare bliver større.

- Her er det værd at pege på 'Build Back Better', som er et koncept, der udspringer fra FN, men som mange lande og regioner, også EU, har taget til sig:

I stedet for, når en katastrofe rammer, først at genopbygge tingene som de var og så bagefter skabe ny udvikling, ja, så er filosofien, at man straks skal gå til 'udvikling', den nye måde at gøre tingene på. Begrebet opstod efter jordskælv på Haiti: I stedet for at genopbygge tilbage til det, der var, var det klogere straks at bygge fremtidssikret.

- Derfor skal krisen bruges til at accellerere in-

Connie Hedegaard taler til 23.000 demonstrerende i Folkets Klimamarch i 2019. Foto: Jacob Ehrbahn, Ritzau Scanpix.

novation, som også ligger i både EUs og FNs initiativer. Befolkningerne kan også godt acceptere forandringer, når det er nødvendigt. Vi ser jo, at der er fornyet respekt for politiske ledere, som tør tage ansvar. Det gælder også vores egen statsminister. Når vi mærker erkendt nødvendighed, kan vi gå med til store forandringer. Derfor behøver politikerne ikke være så bange. Vi har set, at gode

argumenter og god forberedelse giver folkelig opbakning til forandringer.

Blandt Connie Hedegaards mange kasketter gennem tiden har også været ministerposten for nordiske anliggender. I dag undrer hun sig over, at det nordiske fællesskab ikke rækker til mere praktisk, politisk samarbejde.

- Alle vil jo den grønne omstilling i Norden. Der er endda grønne regeringer i Finland, Sverige og Danmark, som alle er medlemmer af EU. Og EU har brug for lande, der kan vise vejen. Det kan vi i Norden. Vi har masser af eksempler, som vi kan vise frem, så verden kan se, hvordan vi gør. Det har Europa brug for, især hvis vi skal have de østeuropæiske lande med i den grønne omstilling. I min ministertid havde vi af og til morgenmadsmøder mellem ministre fra Norden og de tre baltiske lande. Det gav værdifuld erfaringsudveksling.

- Det er oplagt, at de nordiske lande *brander* sig mere fællesnordisk på det grønne. Ude i verden ser man sjældent på Danmark isoleret, men ser os samlet som Norden. Derfor er det en stor fordel for os at slå på det nordiske som internationalt varemærke. Hver især har vi i Norden styrkeområder; vandkraft i Norge, vindkraft i Danmark, innovation i Finland og investeringer i Sverige. Og mange flere.

- De nordiske statsministre har da også givet hinanden håndslag på at Norden skal være verdens bedst integrerede region og det vil være et stærkt signal fra en befolkning på 25 millioner, hvis Norden bliver bedre til at stå sammen ude i verden, ikke kun i EU.

Connie Hedegaard fremhæver et projekt fra Nordisk Ministerråd, 'Nordic Green to Scale', som er støttet af en række fonde og tænketanke, herunder den hun selv er formand for, Concito.

- Projektet undersøger, hvordan nogle af de bedste grønne projekter i Norden kan fungere i store internationale sammenhænge. Hvad skal der til

for at skalere de beviseligt gode projekter op i nye sammenhænge? Det er vigtigt at vise og dokumentere, at bæredygtighed, velstand og vækst kan gå hånd i hånd. Der er ingen modsætning mellem at være velstående og samtidig være seriøs med grøn omstilling.

- Hvis vi i Norden blev bedre til koordinerede eksportfremstød, for eksempel i Kina, ville vi syne af noget og med vægt kunne berette om, hvad vi har opnået tilsammen. Vi ligger jo i toppen på alle parametre og genstarten efter corona bør samtidig være anledning til at genstarte en række store eksportfremstød og måden vi promoverer os på i nordisk sammenhæng.

- Nogle håber måske, at corona vil viske det 'grønne hysteri' væk. Men jeg tror, at det kommer til at gå lige modsat. EU har allerede prioriteret den grønne omstilling langt højere. Nu mangler vi også, at det nordiske fællesskab markerer sig.

eø

Connie Hedegaard

Connie Hedegaard, som netop er fyldt 60, stoppede i politik første gang som 30-årig efter en karriere som blandt andet politisk ordfører for Det Konservative Folkeparti. Derefter blev hun journalist på Berlingske, chef for Radioavisen og studievært på Deadline. I 2004 trak politik dog igen, da Anders Fogh Rasmussen gjorde hende til miljøminister og året efter også til minister for nordiske anliggender. I 2007 fik hun en nyoprettet post som klima- og energiminister. Højdepunktet i hendes internationale karriere var fra 2009 til 2014, hvor hun var EU-miljøkommissær. Hun bestrider i dag en række poster inden for sine fagområder, bl.a. er hun formand for en international miljøfond, KR Foundation, formand for den grønne tænketank Concito, bestyrelsesmedlem i Den Europæiske Klimafond samt formand for OECDs udvalg for bæredygtig udvikling – og Connie Hedegaard er desuden bestyrelsesformand i Berlingske Media.

Norden sætter lyd på de store globale udfordringer

Med et nyt koncept, Nordic Talks, sætter Nordisk Ministerråd fokus på FNs verdensmål. Første del er en podcast-serie med debatter om de globale udfordringer. I serien tager Connie Hedegaard fat i corona og grøn omstilling – i et nordisk perspektiv.

Nordic Talks er, som titlen antyder, samtaler med nordisk betoning. Her er det en debat på Berkeley Universitetet i Californien om forældreorlov. Foto: Nordic Talks.

Konceptet Nordic Talks er baseret på samtaler mellem kloge hoveder fra hele verden, der inviteres til at dele deres indsigter og idéer til løsninger på nogle af de udfordringer, som hele verden står over for. Samtalerne tager udgangspunkt i FNs verdensmål for bæredygtig udvikling og alt fra klimaforandringer til demografiske, politiske og sociale forandringer og udfordringer kommer under luppen.

- Jeg tror, at vi alle til en vis grad, er bekendt med FNs 17 verdensmål. De bliver behandlet i store politiske handlingsplaner og tiltag og i internationale aftaler som f.eks. Parisaftalen. Men hvad kan du og jeg som ganske almindelige borgere gøre? Den snak tager vi med store tænkere og visionære, for vi har alle en rolle at spille, siger Tobias Grut, brandmanager for Norden under Nordisk Ministerråd.

- Vi vil groft sagt få debatten ud af mødelokalet og konference-settingen og ind i folks hverdag og høreboffer, hvor den kan omsættes til konkrete hverdagshandlinger.

I en af de helt nye Nordic Talks-udsendelser under titlen 'Hvordan påvirker corona den grønne omstilling?' medvirker Connie Hedegaard og det er anledningen til, at Nordiske taler med den tidligere EU-kommissær. Ikke mindst fordi hun i udsendelsen taler varmt for at et samlet Norden skal vise vejen. Hun siger, at vi dermed kan sende et stærkt internationalt signal om, at vi har meget 'grønt' at byde på i Norden.

Alle med en god idé til en samtale med omdrejningspunkt i et af verdensmålene, kan søge om at afholde en Nordic Talk – enten som online eller live event. Projektet er et af flere, der støtter op om ministerrådets vision om, at Norden i 2030 er den mest bæredygtige og integrerede region i verden.

Læs mere om Nordic Talks på: nordictalks.com

Føler de unge sig nordiske?

Foreningen Norden undersøger unges tilhørsforhold til Norden og sætter en kampagne, som skal få unge til at reflektere over, hvad Norden vil sige og betyder.

Under Danmarks formandskab for det nordiske regeringssamarbejde i 2020, sætter Foreningen Norden fokus på danske unges tilhørsforhold til Norden og opfattelse af sig selv som nordiske statsborgere. Det sker med en forskningsrapport og en kampagne, som på én og samme gang undersøger og formidler en række forskellige aspekter af de unges tilhørsforhold.

De seneste år har vist en opblomstring af de unges samfundsmæssige engagement og medleven i en grad, vi ikke har set længe. Det har specielt vist sig på klimaområdet, men vil givet blive breder i takt med erkendelsen af, at klima ikke kan ses uafhængigt af prioriteringer indenfor andre samfundsområder.

Unge støtter det nordiske samarbejde – det viser alle undersøgelser. Men derimod ved de unge ikke særligt meget om samarbejdets indhold. Norden er i højere grad en følelsessag end en vidensbaseret sag. Derfor stiller foreningen spørgsmålet: Hvorfor er Norden naturligt og givet, når forståelsen af Norden som realpolitisk virkelighed stort set ikke er til stede? Hvis den helt unikke folkelige legitimitet bag det nordiske samarbejde skal holde, er det vigtigt at vi giver følelserne indhold – især over for de unge, skriver foreningen i kampagneoplægget.

Med det udgangspunkt vil Foreningen Norden som opfølgning på det danske formandskabsprogram for 2020, 'Fælles om fremtidens løsninger', tilrettelægge en række initiativer rettet mod børn og unge for at sætte de nordiske indsatser og fremtidige visioner på dette område på dagsordenen. Se artiklen 'Unge og Norden – digital kampagne'.

Ungdomsforsker undersøger nordisk engagement

Foreningen Norden vil i tæt samarbejde med ungdomsforsker, ph.d., Jonas Lieberkind fra Aarhus Universitet forsøge at afklare, hvorfor de unge støtter det nordiske samarbejde på trods af, at de ikke kender særligt meget til det, samt hvilke muligheder der er for at højne vidensniveauet og engagementet blandt de unge.

Er der skabt nyt grundlag for højere samfundsmæssig bevågenhed fra de unges side, og hvordan kan dette smitte af på det nordiske engagement? Interessen for deltagelse i

idépolitisk arbejde gennem folkelige foreninger har generelt været stærkt dalende i mange år – også blandt de unge. Kan det nye momentum skabe en ny virkelighed, som også kan smitte af på vores arbejde?

Omdrejningspunktet vil af økonomiske grunde være den forskning, de undersøgelser og den statistik, der allerede findes på området. Ungekampagnen og forskningen finansieres gennem et tilskud fra Nordisk Ministerråd på en halv million kroner.

Nu skal nordiske unges engagement udforskes. Her er glimt fra en ungdomsdemonstration mod minedrift i Engebø-bjergene i Naustdal i Norge. Foto: Oddleiv Apneseth, norden.org

Unge og Norden

– digital kampagne

Foreningen Norden gennemfører i oktober en kampagne, som skal få de unge til at opdage Norden. Målgruppen er unge i alderen 10-30 år. Kernen er fem videoproduktioner.

Voxpop - hvad er nordisk?

Voxpoppen bliver startskuddet på kampagnen. På gaden bliver de unge spurgt om: Hvilke lande består Norden af? Hvad vil det sige at være nordisk? Hvis det er svært at svare på, får de følgende tillægsspørgsmål: Er der noget, I vil sige er særligt nordisk? Kan du sige noget på andre nordiske sprog? Kan du nævne noget, der er nordisk - tv-serie, virksomheder? Videoen kommer ud på Foreningen Nordens platforme, på Facebook, YouTube og Instagram.

Nordisk quiz

Der laves to videoer med børn i alderen 10-12 år, der quizzes om Norden. Der dannes to hold, som dystes om at være skarpest i Norden. Spørgsmåle-

ne kommer til at sætte fokus på nordiske værdier, nordisk identitet og forskellige nordiske opfindelser. Videoen indeholder også et kommentarspor, hvor børnene sidder og diskuterer svarene og undrer sig over, at f.eks. X er svensk og Y ikke er norsk osv.

Nordisk parterapi

To videoer til den ældre del af segmentet. De nordiske lande elsker hinanden. En vigtig del af kampagnen er at fokusere på de ting, der samler Norden, frem for at fokusere på klichéerne om vores forskelle. Til det ældre segment over 16 år, tages fat i fire unge fra fire forskellige nordiske lande. De sættes i en 'parterapi-session', hvor de sættes til at skrive en kærlighedserklæring til et andet nordisk land. Hvad kan vi godt lide ved hinanden på alle ledder og kanter. Budskabet er, at Danmark ikke kan vinde alene i en global kontekst, men skal stå sammen med de andre nordiske lande. Teksten fremføres med patos af nordiske skuespillere. Eksempel: De nordiske lande har glemt hinanden i den globaliserede verden. Vi bruger så meget tid på at kigge på USA, men lige nu har de primærvalg og her kigger USA på os.

Konference på Gribskov Gymnasium

Resultaterne fra kampagnen, både videoindholdet og responsen på indholdet i de digitale kampagner/annoncer, fremlægges på Foreningen Nordens konference på Gribskov Gymnasium i Helsingør den 23. oktober. Det samme gør forskningsrapporten.

På konferencen medvirker flere af de unge fra kampagnen samt minister for nordisk samarbejde Mogens Jensen (S) og formand for Dansk Ungdoms Fællesråd, Chris Preuss. Og så naturligvis gymnasiets nordatlantiske klasse, som består af elever fra Grønland, Færøerne og Island.

Det er bare at glæde sig

Preikestolen – en ubeskrivelig oplevelse!

En af Norges mest populære naturattraktion er uden tvivl den spektakulære klippeformation Preikestolen, som rejser sig 604 meter lodret over Lysefjorden. Det er bare at glæde sig!

Miniferie med Lysefjords-cruise

Pris per person fra

990,-*

- Overfart Hirtshals-Stavanger t/r
- 2 nætter i 2/4-sengs indv. kahyt
- Bus Risavika terminal-Stavanger t/r
- 3 timers cruise på Lysefjorden

Avreisedatoer 2020:
14.10, 28.10, 20.11 og 11.12

Guidet vandretur til Preikestolen

Pris per person fra

1990,-*

- Overfart Hirtshals-Stavanger t/r
- 2 nætter i 2/4-sengs indv. kahyt
- Bus Risavika terminal-Stavanger t/r
- 1 nat i dobbeltværelse inkl. morgenmad
- Guidet vandretur til Preikestolen

Avreisedatoer 2021:
18.02, 04.03, 18.03 og 08.04

Bestil din rejse på
fjordline.com // +45 979 63 000

fjordline.com

- Der ligger et stort potentiale for udvikling ved at lære af hinanden på tværs af de nordiske grænser, hvad enten det er inden for politik, spejderbevægelse, idræt eller rollespil for den sags skyld, siger Chris Preuss, formand for Dansk Ungdoms Fællesråd, tidligere formand for Venstres Ungdom og til daglig seniorkonsulent inden for Public Affairs i Landbrug & Fødevarer. Foto: Morten Rode.

Har taget Norden til sig politisk, nu mangler handlingen

Dansk Ungdoms Fællesråd har i sommer vedtaget sin første Norden-politik og er sekretariat for et stort fællesnordisk ungeprojekt om bæredygtighed. Nu skal vi have handling, siger DUFs formand, Chris Preuss, med henvisning til egen baghave.

Det handler om unges samarbejde i hele Norden, men det allervigtigste lige nu er de unge i rigsfællesskabet, siger formanden for Dansk Ungdoms Fællesråd, Chris Preuss, 28, efter godt et år i spidsen for paraplyorganisationen for 79 organisationer med i alt 600.000 medlemmer.

- Det er beklageligt at forholdet mellem de unge i Danmark, Grønland og på Færøerne er så skævt i den forstand, at danske unge i almindelighed har meget beskeden viden om unge i resten af rigsfællesskabet. Mens den store offentlige interesse i højere grad samler sig om stormagternes spilleplads og internationale spørgsmål, så halter det med kendskab til vores allernærmeste.

Rigsfællesskabet ind i skolen

- Danske unge får jo næsten ingen uddannelse i og viden om Grønland og Færøerne. Jeg kunne virkelig ønske mig, at f.eks. folkeskolens geografiundervisning inddrog både demografi og økonomi i Grønland og på Færøerne. Hvordan har udviklingen været og hvordan ser fremtiden ud?

Preuss retter også retter blikket indad mod foreningsverdenen.

- Vores nye Norden-politik lægger op til, at langt flere foreninger udnytter fordele ved partnerskaber i både Færøerne og Grønland, men også i de øvrige nordiske lande. Der ligger et stort potentiale for udvikling ved at lære af hinanden på

tværs af de nordiske grænser, hvad enten det er inden for politik, spejderbevægelse, idræt eller rollespil for den sags skyld.

DUFs Norden-politik erklærer entydigt, at vi skal tale nordisk sammen i Norden. Er det overhovedet realistisk nu, hvor flere og flere taler engelsk indbyrdes i Norden?

- Ja! Vi deler så mange principper, værdier og rettigheder i de nordiske lande, og derfor bør vi tale samme sprog – igen. For en generation eller to siden var det lettere, det erkender jeg, men hvis vi ikke holder fast i Norden som unge, så gør vi det heller ikke som gamle, si-

Dansk Ungdoms Fællesråd arbejder for at unge øger deres engagement. Hvert andet år samles Ungdomsparlamentet på Christiansborg, hvor 179 elever fra 8. og 9. klasse i danske, færøske og grønlandske skoler diskuterer og forhandler en række lovforslag. Her er glimt fra dette års parlament, hvor unge forbereder sig lige uden for folketingsalen. Foto: Liselotte Sabroe, Scanpix.

ger Preuss og uddyber med nogle af de fælles træk, han ser mellem de nordiske lande.

Mere fri bevægelighed

- For os i Norden kommer mennesker før systemer. Vi satser benhårdt på reel ligestilling. Vi ønsker demokrati og vi finder løsninger i fællesskab til gavn for de fleste. Derfor har vi også så meget at snakke om – på vore nordiske sprog - og derfor giver det særlig stor mening at mødes og ses. Den fri bevægelighed er en vigtig del af vores nye Norden-politik. I en tidsalder, hvor det er mere end billigt og nemt at komme ude i den store verden, er det væsentligt at se og besøge det, der ligger lige for. Det gælder også for unge under uddannelse, som får stor nytte ved at studere i lande, vi deler værdifællesskab med, og her er der stadig barrierer, som DUF med sin nye Norden-politik skal være med til at eliminere.

Hvordan samarbejder DUF med jeres søsterorganisationer i Norden?

- Her gælder desværre det samme som på mange andre områder, at vi orienterer os mod nye steder ude i verden, men

glemmer vores nærområde. Nej, vi har ikke meget samarbejde mellem de nationale, nordiske ungdomsråd.

- Men nu har vi skabt 'Nordiske Unge i Bæredygtige Fællesskaber' og det bliver et stort skridt i den rigtige retning. Her handler det lige præcis om udvikling på tværs af landegrænserne, som vi har skabt en platform for under det danske formandskab i Nordisk Råd og sammen med regeringen. De nordiske politikere og embedsfolk har skaffet midlerne, vi har medlemmerne og derfor hvar vi dannet et stort partnerskab i hele Norden, som uddeler midler til tværgående foreringsprojekter med bæredygtige vinkler. Det kan handle om ligestilling i Norden og det kan være spejdere i Norden, som får frirum til at udvikle en ide eller et projekt.

Udskudt projekt åbner til foråret

Det store projekt er midlertidigt stillet i bero på grund af corona, men er planlagt til at åbne fuldt op igen til foråret med den første ansøgningsrunde.

- Jeg vil arbejde på, at alle nationale ungdomsråd går sammen om at lægge politisk pres på parlamenterne for at fremme bæredygtighed i Norden. Kunne

vi eksempelvis ikke, som det første sted i verden, indføre en nordisk flyzone udelukkende med grønt brændstof?

- Jeg tror også, at vi kan få betydelig gennemslagskraft internationalt, hvis vi – unge som ældre – arbejder på at gøre Arktis til et globalt udstillingsvindue for alle de klimaforandringer og -udfordringer vi ser. Specifikt kan vi vise verdens unge, hvad de unge i det nordligste Norden står over for – forhold som også breder sig til store dele af verden. Det kan være skræmmende, men netop derfor er der brug for at unge fra Norden formår at skaffe sig international gennemslagskraft.

- Øget viden og bevidsthed er helt afgørende for forandringer. Derfor skal vi indbyrdes i Norden kæmpe sammen for at skabe international synlighed. Vi skal stå bedre og fastere sammen i FN og EU og gøre det klart og synligt for alle og enhver, at vi har noget at byde på, siger Chris Preuss.

Læs mere om projektet om bæredygtige fællesskaber i Norden:

www.nordicyouth.org/

eø

Har sendt 27.000 unge på nordisk sæsonarbejde

I sommeren 1985 blev Nordjobb grundlagt og de første deltagere sendt afsted. I 2020, 35 år senere, sender projektet årligt hundredvis af unge ud for at sæsonarbejde i de nordiske lande. Tillægsgevinsten er et styrket nordisk samarbejde.

Nordjobb er et projekt, der sender unge mellem 18 og 30 år på sæsonarbejde i de nordiske lande. Projektet har hovedkontor i København og sender årligt omkring 750 unge afsted.

Formålet er at øge mobiliteten på det nordiske arbejdsmarked. Udover sæsonjob tilbyder Nordjobb hjælp til bolig, kultur- og fritidsprogrammer og hjælp til det praktiske.

Nordjobb blev grundlagt for at styrke det økonomiske samarbejde i Norden. Gruppen, der grundlagde Nordjobb, bestod af flere virksomheder og institutioner, bl.a. Nokia og Norsk Hydro og den blev ledet af Pehr G. Gyllenhammar, Volvos legendariske topfigur.

Allerede i det første år af projektet fik omkring 1000 unge arbejde i et andet nordisk land gennem Nordjobb. Med årene blev Nordjobb-oplevelsen i større omfang fokuseret på den holistiske oplevelse ved at arbejde i et andet land. Bl.a. er der i dag stort fokus på det sociale sammenhold for unge på tværs af de nordiske grænser og muligheden for at opdage den nordiske alsidighed. Alt dette bidrager til at øge mobiliteten på det nordiske arbejdsmarked. Over de 35 år har omtrent 27.000 unge været afsted.

Projektets udvikling

Nordjobb tilbyder i dag sæsonjob for unge mellem 18-30 år med fokus på oplevelsen ved at arbejde i et andet nordisk land. Bl.a. bliver nordjobberne tilbudt kultur- og fritidsprogrammer. Samtidig

kan Nordjobb bistå med praktisk hjælp såsom at få oprettet bankkonto, personnummer eller finde en bolig. På den måde får de unge muligheden for at fokusere på den nordiske oplevelse og skabe sociale bånd. Nogle steder holder nordjobberne mid-sommer sammen, andre steder arrangeres der vandreture, discgolf og meget andet.

Øget interesse for Norden

De fleste nordjobbere melder tilbage om en øget interesse for både det nordiske samarbejde, at rejse eller arbejde i Norden og en bedre forståelse af nordiske sprog. Et krav for at kunne være nordjobber er, at man skal kunne tale et skandinavisk sprog, men det er stadig en stor mental udfordring for mange unge, at skulle begå sig på et andet skandinavisk sprog i dagligdagen.

Udfordret af Covid-19

Som en del af Nordjobbs formål formidler projektet kun sæsonjob i andre nordiske lande end ens hjemland. Da Covid-19 brød ud i Norden og grænserne blev lukket, satte dette en stopper for meget af det arbejde, Nordjobb til daglig laver. Løsningen blev, at nordjobbere i 2020 kan få sæsonjob i eget land, for stadig at kunne komme ud og opleve dele af Norden og have et arbejde over sommeren. I takt med at grænserne er blevet åbnet, er flere nordjobbere kommet afsted på tværs af grænserne, og Nordjobb har derfor stadig haft mulighed for at formidle nordiske oplevelser.

Henne-Mari Koski fra Åland (passageren i trillebør) arbejdede i Vej & Park i Torshavn Kommune.
Foto: Privat.

Caroline Sand fra Finland arbejdede med ældrepleje i Oslo.
Foto: Privat.

Hvad siger de unge?

- Jag Nordjobbade på Grönland 2018, och en av mina första veckor där blev jag inbjuden på min första kaffemik. Kaffemik är när man blir hembjuden till någon på kaffe, och här blev jag alltså bjuden till min kollegas kusins konfirmation – vilket för en svensk kändes ganska speciellt! De hade hyrt en hel fotbollsplan där vi drack kaffe och åt olika slags valar. Min första av många kaffemikar! – Andreas Albonius fra Sverige.

- Sommaren 1987 åkte jag till Helsingfors och arbetade hos ESSO genom Nordjobb. Vi bodde alla på tekniska högskolan i Otaniemi. Där träffade jag min man som kommer från Island. Vi är fortfarande gifta och efter 12 år på Island flyttade vi till Sverige 2002. Vi har 3 barn varav den äldsta jobbade i Reykjavik förra året, ett jobb hon fick genom Nordjobb. – Margareta Blom fra Sverige.

- Jeg har virkelig nydt livet, lært en masse dejlige mennesker at kende og lært det svenske sprog meget, meget bedre. – Brian Pedersen fra Danmark.

- Nordjobb er en god måde at opleve et andet nordisk land, idet dit ophold er længere samt at du får kendskab til hverdagslivet gennem dit arbejde. – Berit Klausen fra Danmark.

- Jeg blev meget glad, da jeg fik jobtilbuddet, og jeg var på intet tidspunkt i tvivl om mit svar. Det er det bedste sommerjob, jeg nogensinde har haft. – Celinn Daviknes fra Færøerne.

Henrik Näslund fra Sverige fik job på turistkontoret i Flåm (byen under ham) i Norge. Foto: Privat.

Franske Elodie Pradet (tv) arbejdede på en restaurant i Reykjavik. Her er hun på udflugt med andre nordjobbere i Nordjobbs fritidsprogram.
Foto: Privat.

Langt om længe:

Repræsentantskabsmøde i Aabenraa

Den 3. oktober åbner Aabenraas borgmester Thomas Andresen (V) Foreningen Nordens repræsentantskabsmøde på Folkehjem. Mødet skulle have fundet sted samme sted den 16. maj, men som alt andet måtte mødet vige for corona.

Mødet finder sted oven på det mest aktive år i foreningens nyere historie, jubilæumsåret 2019, men alligevel var der lagt op til et aktivt 2020 både lokalt og nationalt, ikke mindst som følge af Danmarks formandskab i Nordisk Råd. Som konsekvens af den nærmest dvaleagtige tilstand, som afdelinger og landsforening har været bragt i, foreslår lokalforeningen Odsherred/Holbæk at udskyde en planlagt kontingentforhøjelse med 10 kr. om måneden.

Afdelingen begrundes udskydelsen således:

‘Flere lokalafdelinger har i foråret 2020 og hen

over sommeren været nødt til at aflyse mange arrangementer og udflugter på grund af corona-nedlukningens følger med forbud mod forsamlinger. Vi mener derfor ikke at det er rimeligt, at medlemmerne skal betale et højere kontingent for 2021/22 når de ikke har fået noget for deres medlemskontingent i hvert fald i første halvdel af 2020’.

Landsstyrelsen indstiller forslaget til vedtagelse.

Thisted-afdelingen foreslår at foreningen skal smede, mens jernet er varmt, i den forstand, at

Et af foreningens traditionsrige arrangementer er det store, årlige repræsentantskabsmøde, som holdes på skift forskellige steder i landet og altid involverer lokalområdet og naturligvis lokalafdelingen. I 2019 fandt mødet sted i Rødovre, og billedet er nærmest historisk: Bent Fabricius-Bjerre vinker farvel til repræsentantskabet efter, hvad der skulle vise sig at blive hans sidste offentlige optræden. Bent Fabricius-Bjerre døde 95 år gammel den 28. juli i år. Foto: Jakob Carlsen.

foreningens eksistensberettigelse skal diskuteres i alle kroge af foreningen i løbet af det kommende år. Intet mindre end en handlingsplan for de næste 100 år kan gøre det, skriver afdelingen:

'Man skal som bekendt ikke hvile på laurbærrene! Handlingsplanen skal tage udgangspunkt i foreningens formål og vision for det nordiske arbejde, som allerede skrevet og vedtaget. Ved udarbejdelsen indgår hele foreningens organisation/struktur og således kan man kalde det et 360 graders eftersyn. Handlingsplanen skal kunne pege på faktorer, der vil være fremmende for at aktualisere foreningens formål og vision, - vise hvordan, der kan opnås større medindflydelse/inddragelse i politikudformningen og debat, - vise hvordan, der opnås større repræsentation af medlemmer/aktive i alderen 30 - 50 år, - afdække foreningens interne kommunikationsveje og vise nye veje til et medlemsaktivt Foreningen Norden.

Endvidere skal handlingsplanen angive på hvilke måder, de nordiske værdier, den fælles historie og vore sprog i fremtiden kan blive opprioriterede i uddannelserne m.m. En sådan handlingsplan med inddragelse af alle medlemmer bør kunne udarbejdes inden for kort tid efter behørig assistance fra eksterne rådgivere og fremlægges på et tilidsmandsmøde til drøftelse og beslutning senest i 2021. En gammel dansk talemåde lyder: 'Mens græsset gror, dør horsemor'. Vi mener derfor, at det nu er på tide at sætte en ny plov i furen for at kunne så og høste i de næste 100 år', lyder det i afdelingens skriftlige begrundelse for forslaget.

Landsstyrelsen foreslår, at repræsentantskabet lader forslaget indgå i en arbejdsgruppe, som landsstyrelsen nedsætter, for at gennemgå handlingsplanen med henblik på at iværksætte initiativer i forlængelse af forslaget fra Thisted.

I øvrigt var foreningen også økonomisk stærkt præget af jubilæumsåret med særlige indtægter på 3,3 mio. kr. fra en række fonde, heraf alene 2,5 mio. fra A. P. Møllers Fond. Ikke desto mindre var aktivitetsniveauet så højt, at foreningen kommer ud af 2019 med et underskud på 850.000 kr.

Da formand Mogens Jensen (S) tiltrådte som minister i juni 2019, overtog næstformand Marion Pedersen automatisk formandsposten, som hun har bestridt som konstitueret siden. Landsstyrelsen indstiller nu, at Marion Pedersen vælges ordinært som formand. Hun har dog ladet forstå, at hun ikke ønsker genopstilling på det ordinære repræsentantskabsmøde i maj 2021.

Tema om forsvarssamarbejde

Foreningen Norden drøfter nordisk forsvarssamarbejde på repræsentantskabsmødet.

Danmark med forsvarsminister Trine Bramsen i spidsen har i år formandskab for det nordiske forsvarssamarbejde Nordefco. Det er den konkrete anledning til at den danske chef for NORDEFCO holder oplæg på Foreningen Nordens repræsentantskabsmøde, som har forsvarssamarbejdet som tema.

De nordiske lande har en lang tradition for at arbejde tæt sammen. Det gælder også på forsvarsområdet. Det nordiske forsvarssamarbejde omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, og finder primært sted inden for rammerne af NORDEFCO (Nordic Defence Cooperation).

2019 markerede 10-året for NORDEFCO, der blev oprettet i 2009, hvor det samlede og erstattede en række tidligere samarbejdsfora. Det nordiske forsvarssamarbejde har udviklet sig markant, herunder er samarbejdet om operationer, uddannelses- og øvelsesaktiviteter samt på kapacitets- og materielområdet øget væsentligt.

Oplægget på repræsentantskabsmødet om forsvarssamarbejdet holdes af kontreadmiral Frank Trojahn, chef for Udviklings- og Planlægningsstaben i Forsvarskommandoen.

Medlemmerne oplever, at de får noget for pengene

Overraskende mange medlemmer gentegner efter gratisperiode

Der skal nok være en del medlemmer af Foreningen Norden, som mest af alt er medlemmer for at støtte den gode sag, men de fleste er aktive i den forstand, at de deltager i arrangementer.

Nu viser det sig, at enestående mange medlemmer holder fast i medlemskabet efter gratisperioden i 2019. Dermed er der syn for sagn: Også nye medlemmer oplever værdi af medlemskabet.

Næsten 1300 nye medlemmer i jubilæumsåret var imponerende i sig selv. Så mange nye medlemmer på ét år har Foreningen Norden ikke kunnet mønstre siden 60'erne. Der var bare ét men, idet de nye medlemmer var friholdt for kontingent i hele 2019 – og det store spørgsmål var derfor; hvor mange hænger på, når de skal gentegne med **betalt** kontingent?

I dag kender vi svaret, som er særdeles opløftende og ganske usædvanligt: næsten 1000! Hvilket svarer til en fastholdelsespct. på 70, som er langt, langt over de 10-20 pct., som medlemskampagner normalt kaster af sig efter introduktionstilbud om gratis første år.

Foreningen Norden har godt 10.000 medlemmer fordelt på 90 afdelinger. Tilbuddet om gratis førsteårs-medlemskab var et af mange medlemstilbud, som 2019 bød på i anledning af 100 års jubilæet for foreningens oprettelse.

Ifølge Sanne Kofod Olsen er Götapladsen den helt store historiske kulturmanifestation, som vi på de følgende sider bringer en række foto fra, foto fra helt forskellige begivenheder på pladsen. Hun forklarer her, hvad pladsen består af og dens betydning:

- Omkring Götapladsen, som ligger for enden af den brede Kungspports-avenuen, er Göteborgs store gamle kulturinstitutioner samlet. For enden af aksen ligger det temmelig monumentale Göteborg Kunstmuseum grundlagt i 1923, som vist i nogen grad har ladet sig inspirere af italiensk arkitektur i Mussolini-perioden. Men nuvel, uanset associationer markerer det i sin imponante gestaltning den betydning man i 1920'erne tillagde kunsten og kulturen i Göteborg. Kunst er vigtigt! Som for at understrege dette udsagn, flankeres kunstmuseet af flere andre 'tunge' kulturinstitutioner. Til den ene side ligger Göteborgs koncerthus fra 1935, der blev bygget efter det gamle koncerthus, som var det første i Sverige, brændte ned i 1928. Til den anden side ligger Stadsteatret fra 1934 og ved siden af det Stadsbiblioteket (1967/2014). Desuden er også Göteborg Kunsthall en del af anlægget og Hasselbladstiftelsens fotoudstillinger afholdes i museumsbygningen. I nærheden ligger også Röhsska Museet for kunsthåndværk og design og i den anden ende af Kungspports-avenuens akse ligger også Göteborgoperaen ved havnefronten. Altså en tæt koncentration af kulturinstitutioner, som desuden ligger dør om dør med Det Kunstneriske Fakultets nuværende tre bygninger.

Fra min nordiske udkigspost

Hvordan ser man forskellene mellem Danmark og Sverige, når man som dansker er leder i svensk kulturliv? Og hvordan står det til med nordisk samarbejde på kunst- og kulturområdet? Det ser vi på i denne serie med danske kulturkvinder på svenske topposter – med indsigt og udsigt.

Vi har tidligere talt med: Sanne Houby-Nielsen, direktør for Nordiska museet i Stockholm, Gitte Grønfeld Wille, leder af kulturområdet i Skåne Len, Gitte Ørskou, direktør for Moderna Museet i Stockholm samt Kitte Wagner, som er direktør for Malmö Stadsteater.

Denne gang møder vi Sanne Kofod Olsen, 50, som for to år siden skiftede rektorstillingen på Kunstakademiets Billedkunstskoler i København ud med jobbet som dekan for Det Kunstneriske Fakultet ved Göteborgs Universitet.

A Udsigt fra Stadsbiblioteket mod Stadsteatret, Koncerthuset og Göteborg Kunstmuseum. Foto: Beatrice Tornros.

A

Vi elsker at samarbejde

Sanne Kofod Olsen har i to år samlet indtryk fra sin nordiske udkigspost. Herfra oplever hun, at lysten til samarbejde er et markant fællesnordisk træk. Udkigsposten er chefstolen for Det Kunstneriske Fakultet på Göteborgs Universitet, fakultetet er Skandinaviens største.

Efter to år i Göteborg har Sanne Kofod Olsen først og fremmest bidt mærke i de almenmenneskelige ligheder, der kan spores mellem de nordiske lande og deres befolkninger.

- Det er bestemt ikke nogen kulturrevolution at flytte til Sverige. Genkendelighederne er utallige, ikke mindst velfærdsstaten med stor frihed og plads til kreativitet. Desuden oplever vi i hele Norden en venlighed, tillid og en uformel omgangs-

form. Her i Göteborg er der heldigvis ingen, der siger 'Goddag, fru dekan' til mig!

Lyst til samarbejde

- Og så har vi lyst til at samarbejde! Det er karakteristisk for de nordiske lande, at vi har en inkluderende kultur, hvor man gerne lytter for at få værdi af at arbejde sammen. Det forekommer så let og naturligt at samarbejde, ikke blot på grund af sproget, men også fordi kultur-lighederne er så overvældende. Jeg tror at begejstringen for og trangen til at samarbejde med andre mennesker og organisationer er en stor og positiv drivkraft for mennesker. Her i Norden ligger det heldigvis lige for.

Men i øvrigt er det ikke svært for Sanne Kofod

B

Olsen at finde forskelle mellem Danmark og Sverige.

- Når man kommer fra Danmark, bliver man slået af Sveriges størrelse. Det er virkelig et stort land! Ser man på kunst og kultur er der en markant regional opdeling omkring de store byområder Stockholm, Göteborg og Malmö, men også Umeå og Luleå mod nord har deres egne store, selvstændige miljøer.

Til trods for opdelingen – eller måske netop på grund af opdelingen, oplever Sanne Kofod Olsen et tæt og vidt forgrenet nordisk samarbejde.

- Inden for de kunstneriske uddannelser er der mange netværk i nordisk regi, netværk som er funderede i egen faglighed. For eksempel har billedkunst et internordisk netværk, som inkluderer Baltikum. Men også de andre kunstformer har netværk i det nordiske-baltiske område. Her er erfaringsudveksling og videndeling motivationen for samarbejde, som ofte kommer til udtryk i form af workshops, kurser og seminarer. Der er også stor interesse for som studerende at blive udvekslet i Norden, fordi uddannelsesinstitutionerne ligner hinanden i ånden.

- Danmark er kendt for at være de hurtige løsningers land rent ledelsesmæssigt. På sin vis er Danmark præget af en vis kynisme, hvor man kalkulerer med, at noget nødvendigvis må falde fra hinanden, siger Sanne Kofod Olsen. Foto: Johan Wingborg.

C

D

- Men selvfølgelig begrænser de nordiske kunstuddannelser sig ikke til nordisk samarbejde. På europæisk plan har vi et stort netværk, ELIA, med 250 medlemmer i 47 lande, repræsenterende 300.000 studerende. Der findes et tilsvarende netværk for musik.

Tager kunst og kultur alvorligt

Et andet kendetegn, som er vokset frem i Sanne Kofod Olsens bevidsthed er, at Sverige tager kunsten alvorligt, et kendetegn, som også er fremhævet af flere af de andre danske kulturkvinder i Sverige, som Nordiske tidligere har talt med.

- Vi har ikke nogen udtalt spare-dagsorden i Sverige. Finansieringsforholdene er rimelige, og derfor er det også trykkeligere at arbejde med kunst og uddannelse her. Der gælder simpelthen nogle andre regler her, hvoraf den vigtigste er, at fagligheden kommer først. Det ser jeg til en vis grad som modsætning til Danmark, hvor man i højere grad jagter publikumstal, fordi museerne og kulturinstitutionerne er pressede til at skaffe sig en stor egenindtægt. Heller ikke uddannelsesområdet er under det samme politiske og økonomiske pres som i Danmark og armslængdeprincippet synes at blive taget mere alvorligt her i såvel kultur- som uddannelsessektoren.

- I det hele taget diskuterer svenskerne ofte kulturens ramme og betydning i samfundet. Det skyldes ikke mindst, at vi har den statslige myndighed Kulturanalys, som hvert år udgiver vurderinger og analyser af kulturområdet. Det er en slags tilstandsrapporter baseret på statistik og undersøgelser. Dermed sætter Kulturanalys dagsordenen

B Göteborg Kunstmuseum. Foto: Superstudio.

C Göteborg kulturfestival, kaldet Kulturkalas. Foto: Nancy Ajram, Studiografen.

D EuroPride. Foto: Studiografen.

Det Kunstneriske Fakultet, Göteborgs Universitet.

- 1600 studerende, 400 medarbejdere.
- Fakultetet rummer forskning og uddannelse inden for en enestående bredde, som vi ikke ser i Danmark:
- Billedkunst
- Litteratur
- Film
- Fotografi
- Design
- Kunsthåndværk
- Musik (orkester, orgel, verdensmusik og improvisation)
- Scenekunst (herunder skuespil, musical og opera)
- Kunstpædagogik, som er integreret i de øvrige retninger

E

F

E Göteborgs Symfoniorkester under Kulturkalas. Foto: Dick Gillberg.

F Sangerinden Miriam Bryant under Göteborgs Kulturkalas. Foto: Frida Winter.

for debat om vigtige spørgsmål om vilkår for kunst og kultur.

- Men ikke nok med det, Kulturanalys har også ressourcer til at bidrage til udviklingen af kulturpolitikken med det formål at give udøverne bedre vilkår. Kulturanalys arbejder ud fra politisk fastsatte mål, og er vældig gode til at inddrage aktørerne. Alle os, som på en eller anden måde befinder os i kunst- og kulturmiljøerne i Sverige, får virkelig god viden, som vi kan bruge til også at udvikle kunstudannelserne.

Konsensusøgende svenskere

Taler svenskerne i det hele taget mere end os?

- Ja. Her diskuterer man i mange timer for at opnå enighed. Man taler om den svenske konsensus-model i ledelse. Den indebærer, at processer tager tid, at beslutningerne er funderede i grundige overvejelser, at man bruger god tid til diskutere

retningen, før man løber afsted! Det er en interessant oplevelse for mig på alle niveauer i hierakierne, at alle er med på, at beslutninger først skal tages efter grundig refleksion og analyse.

I modsætning til i Danmark?

- Danmark er vel mere kendt for at være de hurtige løsnings land rent ledelsesmæssigt. På sin vis er Danmark præget af en vis kynisme, hvor man kalkulerer med, at noget nødvendigvis må falde fra hinanden. Der er mere top-down-styring i Danmark set fra et svensk perspektiv, selvom det naturligvis kan se helt anderledes ud i et internationalt perspektiv.

Du nævner, at det ikke er nogen kulturrevolution at flytte til Sverige. Hvad er det så?

- Jamen, det er da en stor ting, ikke mindst i min alder som næsten 50-årig. Man skifter jo ikke bare

G

G Stadsteatret. Foto: Superstudio.

H MTV World Stage. Foto: Beatrice Tornros.

H

sin familie og vennekreds ud. Det kræver selvfølgelig en indsats at opbygge et nyt socialt liv, men den fine velkomst jeg har fået, har gjort det meget lettere.

Hvordan oplever du Göteborg?

- Først og fremmest som en international by med et enormt bredt kulturelt udfoldelsesspektrum. Her er både de gamle og de nye strømninger inden for alle kunstarter. Her er en stor international filmfestival, stort symfoniorkester, opera, billedkunstbiennale og designfestival, og - ikke at forglemme - den veletablerede Hasselbladstiftelsen, som forsker, udstiller og uddeler priser inden for området fotografi.

- De kunstarter, som i dag er repræsenteret på Det Kunstneriske Fakultet, hænger næsten uløseligt sammen med kulturlivet i Göteborg. Vores nu samlede fakultet var engang mange uddannelses-

institutioner og uddannelserne i for eksempel billedkunst og kunsthåndværk har mere end 150 år på bagen. Man kan sige, at de kunstneriske uddannelser både reflekterer og reflekteres af kulturlivet her i Göteborg og det er jo en vældig styrke for vores fakultet og vores uddannelsers relevans i et lokalt perspektiv.

Uddannelser og kunstliv går fint i spænd her i Göteborg.

Hvordan ser Göteborgerne på danskerne?

- Det ved jeg vel ikke nok om endnu, men én ting er sjovt, og det er, at folk heroppe lader til at elske København - og Louisiana. Mere end de holder af Stockholm. København er den spændende hovedstad, som virkelig trækker folk til herfra.

eø

Bortset fra Sverige

Rockwool Fonden tryktester den skandinaviske velfærdsmodel. Den er ret robust, men svenskerne skiller sig ud med markant flere indvandrere og mere kriminalitet.

Af Arne Hardis

At studere graferne i *Velfærdsstat og befolkning i Skandinavien* er som at være tilskuer til en konkurrence i synkron-spring med deltagelse af nogenlunde habile sportsudøvere.

Graferne over uligheden, andelen af børn i institution, skattetryk, den offentlige sektors volumen, husstandenes størrelse, livsstilslidelser, levetid et cetera viser en påfaldende parallel udvikling i Danmark, Norge og Sverige. Den skandinaviske velfærdsmodel er virkelig en model, et sammenhængende system, der definerer en særlig statsform, berømmet og berygtet ude i verden.

De forskelle, som tårner sig op i hverdagsskænderierne mellem broderfolkene, er, bortset fra virkningen af den misundelsesværdigt voluminøse norske oliefond, små bump på kurverne, forsinkelser, bagateller og tilfældigheders udsving.

På én undtagelse nær: udlændingepolitikken. Sverige har en langt mere omfattende indvandring, og Sverige har en langt mere generøs – universalistisk – velfærdspolitik over for udlændinge, end især Danmark har udviklet. Og så har Sverige også en markant højere kriminalitet end Danmark og Norge.

Den svenske statsminister Fredrik Reinfeldt tilsatte den svenske åbenhed i udlændingepolitikken en etisk overbygning med det velkendte slogan »öppna era hjärtan«.

Her ses han sammen med Connie Hedegaard på den nordiske klimakonference i 2008, da Hedegaard var klima- og energiminister.

Foto: Johannes Jansson, norden.org.

Det fortabte land

At udlændingepolitikken er den store nordiske vanddeler, vidste man jo godt i forvejen. At Sverige skiller sig ud her, er også velkendt for den, der følger blot nødtørftigt med i offentlige anliggender. Mange svenske ser på Danmark som et ekstremt og racistisk udlændingepolitisk eksperiment. En del danske ser omvendt på Sverige som et fortabt land, hvis eksperiment allerede ligger som tabt porcelæn på gulvet.

Rockwool Fondens udgivelse er en solid dokumentation og kortlægning af, hvad der for alvor udfordrer den skandinaviske vej defineret som en nationalt opbygget velfærdsmodel for åbne økonomier i en stadig mere globaliseret verden.

Konklusionen i *Velfærdsstat og befolkning i Skandinavien*, som er udarbejdet af et hold forskere anført af Jan Rose Skaksen, økonomiprofessor, forskningschef i Rockwool Fondens Forskningsenhed og tidligere vismand, er forsigtigt optimistisk med et stænk af alarmisme:

Den skandinaviske velfærdsmodel har vist »stor kapacitet til omstilling og institutionel tilpasning« i alle tre lande. Tilpasningen er sket under presset fra økonomiske kriser, EUs indre marked, »den mest omfattende indvandring nogensinde« og deraf flydende tiltagende uro i vælgerhav såvel som i partilandskab. Så måske er den globale udvikling ikke så determineret som hævdet, måske »handler det om den rigtige politik og vilje til at forsvare velfærdsstaten«, som det hedder i det indledende kapitel.

Raskmelding af velfærdsstaten?

Så det går vel? Er bogen en raskmelding snarere end en dødsdom over velfærdsstaten i dens skandinaviske udgave?

»Man kan i hvert fald konstatere en enorm vilje i alle tre lande til at gøre, hvad der skal til, for at velfærdsstaten skal fortsætte. I den forstand har den skandinaviske model vist sin levedygtighed,« siger Jan Rose Skaksen.

Men så er der det med Sverige og indvandringen. Ændringen af befolkningssammensætningen er gået dramatisk stærkere i Sverige end i Norge

og især Danmark. 22,3 procent af svenskerne er indvandrere og efterkommere – idet efterkommere defineres som »personer født i det nye land af forældre, hvor begge ikke er født i landet«. Det tilsvarende tal for Norge er 16,8 procent og for Danmark 12,9 procent. Alle tal er fra udgangen af 2016.

De fleste vil nok finde indslaget af ikke-vestlige borgere mere betydningsfuldt for landenes udfordringer, og her ses samme mønster på et noget lavere niveau: 14,8 procent i Sverige, 9,6 procent i Norge og 8,2 procent i Danmark er ikke-vestlige indvandrere eller efterkommere.

Fra arbejde til asyl

Den udvikling fulgte i starten parallelle spor i de tre lande. Fra slutningen af 1960'erne og starten af 1970'erne skete indvandringen som efterspurgt arbejdskraft. Efter mere eller mindre gennemførte indvandrerstop begrundedes indvandringen herefter humanitært og fik karakter af asyl og familiesammenføring.

Under migrantkrisen i 2015 skiltes de nordiske landes veje for alvor og spektakulært målt på asylsøgernes foretrukne land. Sverige modtog 163.000 asylsøgere mod 31.000 i Norge og 21.000 i Danmark. Siden er de svenske asyltal faldet kraftigt, men ligger fortsat markant over broderlandenes:

Sverige fik 22.000 ansøgere i 2018, Norge og Danmark 3-4.000.

I alle landene er der problemer med beskæftigelsesfrekvensen for ikke-vestlige indvandrere, og det kan, påpeges det i bogen, give problemer for en samfundsmodel, der giver alle adgang til indkomstoverførsler og offentlig service. Der vil ske »betydelige træk på de skandinaviske offentlige finanser, hvilket kan repræsentere en udfordring for modellens langsigtede bæredygtighed og tilslutning i befolkningen«.

– Betyder det, at Sverige alligevel er fortabt?

»Det er i hvert fald tydeligt, at Sverige har udfordringer, som de to andre lande har i mindre grad. Man kan ikke nægte, at ikke-vestlig indvandring er en stor udfordring for det skandinaviske velfærdsystem – både finansielt, i forhold til sammenhængskraft, kriminalitet og parallelsamfund. Men jeg vil ikke afsige dødsdom over Sverige, for landet har vist stor vilje til at ændre tingene efter 2015,« siger Jan Rose Skaksen.

Svenske hjerter

I spørgsmålet om universelle velfærdsydelser har der været stor forskel på, hvordan landene har håndteret udfordringen. I Danmark brød Fogh Rasmussen-regeringen fra 2001 med det universelle velfærdsprincip, da man indførte starthjælpen direkte målrettet indvandrere og hertil en række begrænsninger i kontanthjælpen, som især ramte indvandrere.

Sverige skar under den økonomiske krise i 1990 kraftigt i samtlige velfærdsordninger og i et omfang, som ville være helt urealistisk i Norge og Danmark. Men den underliggende svenske dagsorden var ikke, at man især ville ramme indvandrere; der var tale om generelle nedskæringer.

Under Fredrik Reinfeldt – statsminister fra 2006 til 2014 og i Danmark især kendt for erklæringen »öppna era hjärtan« – udvikledes denne tænkning yderligere: Skattelettelser og stagnerende velfærdsydelser blev kombineret med efterspørgselsdrevet indvandring af arbejdskraft fra lande uden for EU. Her fik afviste asylansøgere mulighed for

at søge opholdstilladelse, hvis de var i job, når afslaget indløb.

Dette grundlæggende brud med adskillelsen af arbejdskraft- og indvandringssporet er senere set i mindre skala i Danmark. En ordning indført under Løkke, hvorefter asylsøgere kan slippe for hjemsendelse, hvis de har haft arbejde i to år, er genindført af regeringen Mette Frederiksen efter krav fra De Radikale.

Og så er der kriminaliteten. Bogens afsnit *Forbrydelse, straf og afsoning* er i sig selv et dementi af den forestilling, at øget velfærd fører til faldende kriminalitet. Tværtimod steg kriminaliteten markant fra midten af 1960'erne, samtidig med at udbygningen af velfærdsstaten tog fart. I Danmark, Sverige og Norge var kriminalitetsniveauet i 2014 tre til fire gange så højt som i 1960.

Sverige stikker af

Men det egentlig interessante i sammenligningen af de tre lande er, at Sverige stikker af, når det gælder anmeldelser af straffelovsovertrædelser. I Norge var der i 2018 6.000 pr. 100.000 indbyggere, i Danmark knap 9.000. Sverige havde samme år 15.000 anmeldelser pr. 100.000 indbyggere. Bogen antyder mange forklaringer, blandt andet »den betydelige indvandring, hvor analyser viser, at især ikke-vestlige indvandrere og efterkommere har et højere kriminalitetsniveau«. Det kan jo i sig selv forklare en del af de høje svenske anmeldelsestal.

Jan Rose Skaksen påpeger, at Sverige skiller sig ud, idet både Danmark og Norge efter 1990'erne oplevede, at kriminaliteten især for unge faldt, og det fald er fortsat siden i de to lande. Den vending er ikke sket i Sverige.

Grete Brochmann, Bent Jensen, Bodil Wullum Nielsen og Jan Rose Skaksen: Velfærdsstat og befolkning i Skandinavien. Træk af udviklingen siden 1960'erne. Bogen udkommer 1. september på Gyldendal.

Artiklen har været trykt i Weekendavisen, nr. 35, 2020 og bringes i Nordiske med tilladelse fra forfatteren.

Er det svensk? Norsk? Dansk? Ja, det er litteratur

Af Bodil Christensen

Når man læser sig ind på et andet sprog, så bliver man opmærksom på sit eget. Arbejdet med nabosprog er et godt udgangspunkt for at arbejde med elevernes sproglige viden og bevidsthed. Det giver en sproglig opmærksomhed, der kan være nyttig i forhold til eget modersmål, men også i forhold til alle øvrige fremmedsprog.

I Folkeskolens Fagmål for dansk stk. 3 står der: 'Eleverne skal i faget dansk have adgang til de skandinaviske sprog og det nordiske kulturfællesskab'. Det er et argument for at arbejde med

nordiske tekster. Det væsentligste argument for at læse nordiske tekster er dog, at nabosprogskundskab giver adgang til god litteratur, - på norsk, på svensk og på dansk.

De tre nordiske værker her er fra Norge, Sverige og Danmark. De tre værker er ikke valgt med henblik på 'undervisning i nabosprog', de er valgt til litteraturarbejde, hvor der er fokus på hvert værks (dansk)litteraturfaglige potentiale: form og indhold. Og så er det nordiske sprogfællesskab en ekstra bonus, der følger med læsningen.

Alice og alt du ikke vet og godt er det, 2017, er en illustreret bog, forfatteren er Torun Lian, illustrationerne står Øyvind Torseter for. Alice Andersen hedder den 8-årige norske pige, der er hovedpersonen her.

Der er en seriebog, hvor alle bøger kan læses uafhængigt af de foregående. Alice Andersen, 2014, Reserveprinsesse Andersen, 2015, *Alice svømmer ikke*, 2016 og *Alice og alt du ikke vet og godt er det*, 2017.

Denne sidste 'Alice-bog' var nomineret til Nordisk Råds Litteraturpris for børne- og ungdomslitteratur 2018. Bogen er på 172 sider, og der er 14 billedsider, hvor Øyvind Torseter tegner Alice og hendes liv.

I litteraturen kan man møde mennesker, der er anderledes end én selv. Her kan læseren møde et barn, der også har brug for at blive set. Alice skal nok klare sig, hun har en humor i tilgangen til livet, der nok skal bære igennem, men det er mødet med andre mennesker, hun får bekræftelsen i, at hun er god nok.

Litteraturen har et særligt potentiale i forhold til menneskers identitetsdannelse og for evnen til at leve sig ind i andres liv og andre verdener. Her får man et billede af et liv, der ikke er i overhalingsba-

Lian, Torunn og Torseter, Øyvind: *Alice og alt du ikke vet og godt er det*, Aschehougs, 2017

nen, men snarere går inderst langs væggen. Det er også et liv, man må have indblik i.

Alice og alt du ikke vet og godt er det er en bog, hvor målgruppen er læsere på alder med Alice. Hun er otte år, og ikke mange otte-årige vil kunne magte at læse denne bog på 172 sider. Det er en bog, der absolut kan anbefales til højtlesning i indskolingsklasserne. Her kan billedsiden være en støtte for oplæseren, så der kan samtales ud fra Torseters illustrationer. De viser så klart, hvordan livet er, når man hedder Alice. Humoren i bogen er underfundig. Den vil glæde den voksne oplæser.

Der er afsæt for flere filosofiske samtaler, når Alice funderer over fremtiden.

Torseters billeder har mange lag. De viser relationen mellem personer, de viser miljøet med masser af detaljer, og de giver et godt billede af, hvordan Alice ser sit liv.

Alice behøver ikke flytte ud til en øde ø, som hun siger på et tidspunkt i bogen. Der findes andre mennesker, der også kan lide at tænke over livet. Der er andre, der også gerne vil gå i gummistøvler om sommeren. Det er ikke så farligt at tale med andre. *Intet menneske er en ø, en verden for sig; ethvert menneske er et stykke af fastlandet, en del af det hele.* Sådan skrev den engelske digter John Donne i 1624, og Alice ved nu, at også hun er en del af fastlandet. Der er andre, hun kan tale med. Bogen om Alice kan åbne øjnene for, at også de stille børn har en stemme, der er værd at lytte til.

Fågeln i mig flyger vart den vil har tekst og illustrationer af Sara Lundberg. Den var nomineret til Nordisk Råds Litteraturpris for Børne- og ungdomslitteratur 2018.

Fågeln i mig flyger vart den vill er 'en berättelse', der er inspireret af kunstneren Berta Hanssons liv, kunst, breve og dagbogsoptegnelser. Så-

Lundberg, Sara:
*Fågeln i mig flyger
vart den vill*,
Mirando, 2017

ledes er det en identitetsfortælling, der har afsæt i 'den virkelige verden'. Der er et efterskrift, der i høj grad signalerer 'fakta-delen'. Det er Alexandra Sundqvist, der med essayet 'Flickan från Hammerdal' fortæller om Berta Hanssons livsforløb.

Fågeln i mig flyger vart den vill er ikke målrettet en bestemt aldersgruppe. Forlaget selv angiver det som en 'alle-aldre-bog', der kan læses fra 10 år og op til 100. Fakta-essayet af Alexandra Sundqvist gør målgruppen større. Bogen kan læses som en dannelsesroman, men den kan også læses med et historisk blik på kønsproblematik og samfundets betydning for det enkelte individs mulighed for at udfolde sig. Norra Jämtland ligger midt inde i

Karrebæk, Dorte:
Man begraver de døde,
Dansk Lærereforening, 2019

Sverige. Langt fra Stockholm, Göteborg og det er Nordkantsverige, dengang som nu, og når Berta rejser fra sognet, så forlader hun ikke kun sin familie, men også hele sin kendte verden.

Billederne giver mange læseoplevelser for alle aldre. Der er mange intertekstuelle referencer i collagerne, der er persontegninger, der er smukke og alvorlige, og der er minder om en fjern tid med landbrugsarbejde, ærtesuppe og skolegang i store klasser.

*När sommaren är slut åker jag. Till en ny skola. En ny stad. Till ett ställe där jag kan vara den jag är. Sådan slutter bogen om Berta i barndomshistorien. Det er, hvad alle ønsker: At være et sted, hvor man kan være sig selv. Berta tænker: *Får jag har en fågel i mig som måste flyga vart den vill.**

Der er håb i denne bog. Der er håb om, at man altid kan møde et menneske, en lærer, en doktor, en nabo, en ven, der kan give det skub og den hånd i ryggen, der er brug for.

Jan Kjærstad lader sin hovedperson, Jonas Wer-geland, sige det i 'Erobreren': *Man er ikke dømt til at være den man var, eller KUN den man var. Man kunne blive noget mere. Vi ER ikke, tænkte han, vi SKABER os.*

Man begraver de døde har tekst og tegninger af Dorte Karrebæk. Det er en udgivelse fra Dansk Lærereforening 2019.

På omslagets første dobbelttopslag ser man to øjne i et sortgrønt dybt hav. De suger læseren ind i nattehimmels mørke, men finder der en spraglet grøn fugl på omslagets sidste sider, hvor nattehimmels fugl er munter og i godt selskab med tre andre (mindre) fugle. Den kristne filosof Origenes (184

– 253) er citeret før titelbladet med et uddrag fra en prædiken: *'... også inde i dig er himlens fugle... Forstå, at også du udgør en hel lille verden; inde i dig er også solen og månen og alle stjernerne'.*

Det er det implicite udsagn i dette værk: Der er en verden, himlens fugle og et håb for et godt liv inde i alle mennesker. Derfor forandres kikkertøjene på omslagets forreste inderside til en spraglet og levende fugl på omslagets bagerste inderside.

Man begraver de døde er en bog, der henvender sig til alle aldre. Man kan læse den som en danselsesroman, hvor drengen endelig tager snoren i hånden for at leve sit liv. Han går ud af skyggen fra mor og mormors gravsten, og han går med en hundesor i håbe- og livfuldt rødt. Man kan læse bogen som oplæg til en filosofisk samtale (med børn og voksne). Spørgsmålet er: Hvordan får man et godt

liv? Er man ansvarlig for sit eget liv? Drengen søger fællesskab med andre børn på stranden, han ved, at han ikke er 'almindelig', men han magter ikke at bryde den isolation, han befinder sig i sammen med den dysfunktionelle mormor og den trofaste Hund. Han har set, at der findes en anden verden ude i stjernerummet, hvor et stjernesud betyder, at et menneske dør eller et menneske bliver født: *Et tegn til ham måske? At han blev voksen en dag og kunne bestemme, hvor han ville være. Ikke her. Ikke ensom.*

Man kan læse bogen som et eksempel på billedromangens æstetiske virkemidler. Illustrationerne har mange tegneserietræk, men tegneserierammen brydes igen og igen. Her er billeder og tekst, der kan være afsæt for en litteratursamtale om ensomhed, om fællesskab, om børns hverdagsliv, når ingen voksne tager hånd om dem.

'Giver du lidt kaffe?' spørger mormor hver morgen. Og det gjorde han. Mælk plus pulver i en kop og så ind i mikrobølgen. Pling! Ingen kan lave kaffe som dig. Han følte en lille sær stolthed. Hver morgen. Når hun sagde det. Han kunne noget. Var med til noget. Måske blev det en god dag.

Ofte bliver det nu ikke en god dag. Der er ikke så mange muligheder for glæde. Men da det ser mørkest ud, så kommer der en hjælp udefra: Arme der holder om ham. Varmen strømmer igennem. Han græder uventet og dejligt. Drengen bliver ikke ved med at være alene. Der er nogen, der giver ham et lunt tæppe, der er nogen, der finder ham og Hund i træskuret. Også en forladt og ensom dreng kan så en rød snor til fremtiden, hvis der er nogen, der giver ham et lunt tæppe.

Skriftsproget i Danmark, Norge og Sverige er forholdsvis nemt at læse og forstå på tværs af grænserne. I dette arbejde har der ikke været fokus på forskelle og ligheder, der er ganske enkelt arbejdet med svensk, norsk og dansk litteratur ud fra en forudsætning om, at sproget ikke er et problem, der skal fylde.

Billedsiden udfylder ofte de verbalsproglige huller. Ved man blot at 'morøtter' er gulerødder, at 'frokost' er morgenmad, og at 'rar' er underlig, så går det sikkert fint og greit. Billederne udfylder mange af de tomme pladser, der kan være i nabosproglæsningen. Multimodaliteten i disse tre værker består ganske enkelt i, at alle værker har tekst og billeder som en integreret del af fortællingen.

Derfor er det muligt at læse multimodale tekster på nabosprogene norsk, svensk (og dansk) med et fokus på værkerne som kvalitetslitteratur fremfor at læse med et 'det-er-nok-svært-at-læse-svensk-og-norsk-blik'.

Det danskfaglige arbejde med disse tre værker kan være gode eksempler på 'kvalitet i dansk'. Litteraturen har et særligt potentiale i forhold til at bidrage til læserens identitetsdannelse. Den giver også mulighed for at se verden med den andens øjne.

Det kan være øjenåbnende for forståelsen af de mere introverte og tavse og stille og ensomme børns udfordringer, at flere får set verden med Bertas, Alices og drengens øjne.

Bodil Christensen har en Master i børnelitteratur og er lektor i dansk på læreruddannelsen i Aalborg.

Højskoleophold ved Kattegat i trygge og smukke omgivelser

Hver uge
året rundt
et nyt kursus
for alle seniorer

Prøv et af vores populære kurser i 2021.
For eksempel:

MED NORDLYS I ØJNENE

Vi ser fakta dybt i øjnene og hylder samtidig det mageløst smukke Grønland med dets tapre, modige og humoristiske folkefærd.

25. - 30. januar • kr. 4.650,-

KUNSTENS NØDVENDIGHED

Få inspirerende og engagerede indspark og oplæg fra en perlerække af forfattere, billedkunstnere, filosoffer og kunstkere.

1. - 6. februar • kr. 4.850,-

IND I LITTERATUREN

Litteraturen åbner vore øjne for verden ved at vise den på en anden måde, end vi er vant til. Hør store danske forfattere fortælle om deres forfatterskaber.

7. - 13. februar • kr. 5.150,-

HVAD ER MENINGEN?

Hvad går tilværelsen ud på, og er der en dybere mening med det hele? Mød engagerede foredragsholdere og hør, hvilket livssyn der har formet dem.

14. - 20. marts • kr. 5.350,-

Mød Iben Mondrup, Aja Chemnitz Larsen, Ulrik Haagerup, Nils Malmros, Johannes Riis, Bertel Haarder og mange flere.

Se alle vores kurser på rudestrandhojskole.dk
Her kan du også bestille det trykte katalog for hele 2021

RABAT
Kr. 400,- ved
enkeltværelse uden
havudsigt eller ved
indkvartering i delt
dobbeltværelse

Rude Strand Højskole ligger smukt på stranden mellem Århus og Odder med udsigt til Tunø og Samsø.

Hos os på Rude Strand Højskole foregår alle udflugter, foredrag og fællessang i en uformel atmosfære. Og så bliver der kræset for maden.

“Kom og vær med
i et muntert, hjertevarmt
og nysgerrigt fællesskab
med masser af vitaminer
til hjerte og hjerne”

RUDE STRAND
HØJSKOLE
FOR SENIORER

Tlf. 86 55 89 44
info@rudestrandhojskole.dk

